

Ушакова К. В.

к.філос.н.,

доцент кафедри філософії культурології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

УНІВЕРСАЛІЇ КУЛЬТУРИ ТА КУЛЬТУРНА ЄДНІСТЬ ЛЮДСТВА

1. Альтернативність поглядів на культурно-історичний процес за останні століття проходила під знаком боротьби двох альтернативних підходів до його розуміння. Перший пов'язаний з представленням про те, що цей процес «однолінійний», а це значить, що всі народи рухаються в одному напрямку магістрального розвитку. Цей підхід привабливий гуманістичною думкою про єдність людства, надією на краще майбутнє, до якого прийдуть всі країни та народи. Проте прямолінійне порівняння культур за їх рівнем розвитку призводить до розділення народів на «культурні» та «некультурні», проголошення одних «кращими», а інших – «гіршими». Хоча в кожній культурі існує своя система оцінок.

2. Другий підхід відстоює ідею «полілінійності» культурно-історичного розвитку. У світі цієї ідеї історія людства постає як історія окремих народів, існуючих протягом якогось обмеженого часу. За такого підходу підкреслюється самоцінність кожної культури та необхідність у вивченні її своєрідності. Проте надмірне акцентування самотності культур загушовує риси спільності між ними. Виникає уявлення про те, що між різними культурами не може бути взаєморозуміння.

3. Таким чином, обидва підходи страждають односторонністю, але, разом з тим, і один, і другий несуть у собі зерна істини. Беззаперечно, що культура будь-якого народу, будь-якої країни або епохи унікальна та неповторна. Проте унікальність та неповторність культур не виключає спільності між ними. Тому не випадково, що багато філософів та культурологів шукають можливості поєднання цих підходів, вважаючи, що подібна альтернатива не є непереборною. Теоретичні та практичні дослідження вчених останніх десятиліть дозволяють стверджувати, що в глибинних підвалинах культури будь-якого народу завжди містяться подібні для всіх культур елементи. Це пов'язано з тим, що сама природа людини, її здатність до діяльності за цілеспрямованим перетворенням оточуючого світу обумовлює культурну єдність людства. І ці подібні елементи сьогодні прийнято називати *універсаліями культури*.

4. У культурних універсаліях виражаються загальнолюдські цінності та ідеали, загальноприйняті норми та правила поведінки. Існування культурних універсалій обумовлено тим, що будь-які культури є,

насправді, втіленням різних форм «людяності», тобто того, що складає природу самої людини. Ніяка культура не була б культурою, якби не містила в собі норми, що визначають істинні людські способи поведінки. Закріплені в культурних універсалиях загальнолюдські цінності та ідеали забезпечують виживання та вдосконалення людства. Як би не розрізнялися культури, зберігання, передача з покоління до покоління, укорінення в психіці та поведінці людей загальнолюдських норм, цінностей, ідеалів визначає і єдність всіх культур і створює «однолінійність», яка пронизує увесь світовий культурно-історичний процес. У цьому унікальність культур поєднується з рухом їх в одному й тому ж загальному потоці людської історії.